

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE 149/2021 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Juha Tervonen, liikenne- ja viestintäministeriö
- budjettineuvos Kati Jussila, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Pekka Kouhia, Liikenne- ja viestintävirasto
- vesiliikennejohtaja Jarkko Toivola, Väylävirasto
- johtava asiantuntija Tiina Haapasalo, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtava liikenne- ja elinkeinopoliittinen asiantuntija Päivi Wood, Keskuskauppakamari
- toimitusjohtaja Annaleena Mäkilä, Suomen Satamaliitto ry
- varatoimitusjohtaja Hans Ahlström, Suomen Varustamot ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia. Väylämaksu on kannettu puolitettuna vuosina 2015—2021. Puolituksen voimaoloa ehdotetaan jatkettavan vielä vuosille 2022 ja 2023.

Esitys liittyy vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Valiokunta pitää väylämaksun puolittamisen jatkamista vuoden 2023 loppuun saakka tässä vaiheessa perusteltuna ja kannatettavana muun muassa teollisuuden ja vientiyritysten kilpailuky-

Valiokunnan mietintö LiVM 21/2021 vp

vyn vahvistamisen ja kuljetuskustannusten alentamisen kannalta. Covid-19-pandemiasta on aiheutunut ulkomaankaupalle ja merikuljetuksille taloudellisia haasteita, ja asiantuntijakuulemisessa on arvioitu, että lähivuosina lisäkustannuspaineita merikuljetuksille tulee myös ympäristösääntelyn myötä.

(2) Valiokunta korostaa, että merikuljetukset ovat Suomen maantieteellisen sijainnin vuoksi elintärkeitä Suomelle ja sen teollisuudelle. Saadun selvityksen mukaan merikuljetuksista 32—34 prosenttia on toteutettu suomalaisten varustamojen aluksilla vuosina 2016—2019. Viime kädessä merikuljetuksia hyödyntävä teollisuus ja muut ulkomaankauppaa käyvät toimialat kantavat varustamoilta kerättävät väylämaksut osana merikuljetusten kokonaiskustannuksia.

(3) Myös asiantuntijakuulemisessa ehdotusta on kannatettu. Toisaalta asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille myös tarve pitkäjänteisemmille ratkaisuille ja esitetty toiveita väylämaksun nykytason vakainaistamisesta jatkossa. Nykyinen väylämaksun puolitettu taso on ollut voimassa jo vuodesta 2015, ja sitä on jatkettu aiemmin jo kolme kertaa. Valiokunta katsoo, että pitkäjänteisempien päätösten kautta voitaisiin edistää investointeja ja parantaa toimintaympäristön ennakoitavuutta. Osa asiantuntijoista on myös katsonut, että väylämaksuista olisi perusteltua jatkossa luopua kokonaan.

(4) Asiantuntijakuulemisessa on arvioitu, että väylämaksu ei ole merkittävimpiä merilogistiikan kokonaisuutena miljardiluokkaan kohoavista kustannustekijöitä. Toisaalta vuoden 2022 talousarvioesityksessä esitetyistä keventävistä veroperustemuutoksista päätös väylämaksun puolittamisesta on euromääräisesti valtion verotuloja kolmanneksi eniten vähentävä muutos.

(5) Valiokunta toteaa, että väylämaksua koskevissa ratkaisuissa on tärkeää huomioida myös kuljetusten tehokkuuteen, turvallisuuteen ja ympäristövaikutuksiin liittyvät näkökulmat. Valiokunta pitää lähtökohtaisesti hyvänä, että väylämaksun määräytymistapa ja vastaavasti maksujen alentamistapa eniten korkean jääluokan aluksilta ohjaa kohti jäävahvisteisten alusten käyttöä Suomen vesialueilla, millä on merkitystä myös Suomen huoltovarmuuden ja meriliikenteen turvallisuuden turvaamisen sekä elinvoimaisten suomalaisten varustamojen ja aluskannan säilymisen kannalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 149/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö LiVM 21/2021 vp

Helsingissä 14.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Jari Kinnunen kok
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Ano Turtiainen vkk
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Jari Myllykoski vas
varajäsen Jani Mäkelä ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula

Valiokunnan mietintö LiVM 21/2021 vp
Vastalause 1

Vastalause 1

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia. Väylämaksu on kannettu puolitettuna vuosina 2015—2021. Puolituksen voimassaoloa ehdotetaan jatkettavaksi vielä vuosille 2022 ja 2023. Ehdotettu laki mahdollistaisi näin kauppamerenkulun tukemisen. Samaten se auttaisi merenkulkualaa palautumaan covid-19-tartuntatautiepidemian aiheuttamista taloudellisista haasteista. Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää esitystä tarkoituksenmukaisena. Niin ikään pidämme esitystä väylämaksun puolituksen voimassaolon jatkamisesta vielä vuosille 2022—2023 tarpeellisenä, mutta korostamme tarvetta uudistaa koko väylämaksujärjestelmää edistämään vientiteollisuuden kilpailukykyä ja merikuljetusten toimintavarmuutta.

Samaten näemme valiokuntaryhmänä, että Suomen vientialojen logistisen takamatkan kuromisen edellytyksenä on merikuljetusten toimintaympäristö, joka on ennustettava ja joka kohtelee eri aluksia tasapuolisesti. Näkemyksemme mukaan väylämaksun puolituksen jatko kahdella vuodella on sopiva aikaikkuna uudistaa koko väylämaksujärjestelmää vientialojen kilpailukykyyn sekä edistämiseksi että turvaamiseksi.

Toisaalta tulee myös muistaa, että teollisuuden ja kansainvälisten merikuljetusyritysten on tärkeää saada varma tieto maksun tasosta pidemmällä aikavälillä kuin budjetti- tai vaalikausi. Yritysten tulevaa toimintaa ja investointeja suunnitellaan aina vähintäänkin 3—5 vuodeksi eteenpäin, joten sillä aikavälillä vaikuttavien menojen tulee olla ennakoitavissa. Tämän johdosta olemme sekä valiokuntaryhmänä että eduskuntaryhmänä sitä mieltä, että nykyisestä väylämaksujärjestelmästä tulee luopua kokonaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään yksi lausuma (*Vastalauseen lausumaehdotus*).

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimenpiteisiin, joilla turvataan sekä kauppamerenkulun että vientialojen kilpailukyky jatkossa pidemmällä aikavälillä poistamalla väylämaksut kokonaan.

Valiokunnan mietintö LiVM 21/2021 vp
Vastalause 1

Helsingissä 14.10.2021

Sheikki Laakso ps
Jani Mäkelä ps
Ano Turtiainen vkk

Valiokunnan mietintö LiVM 21/2021 vp
Vastalause 2

Vastalause 2

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia. Väylämaksua on kannettu puolittettuna vuodesta 2015 asti, ja puolituksen jatkamista esitetään vuoden 2023 loppuun asti.

Suomi on vientivetoinen kansantalous, jonka hyvinvointi pohjautuu kilpailukykyiseen vientiteollisuuteen ja ulkomaankauppaan. Suomi on logistisesti Manner-Euroopasta tarkasteltuna syrjäinen reunatalous, jonne logistiset väylät ovat rajatut. On siis elintärkeää, että vientivetoinen talous ei itse säädä vientiä rasittavaa lainsäädäntöä. Laivaliikenne on keskeinen osa maamme huoltovarmuutta ja kilpailukykyä korvaamaton kivijalka.

Kokoomus katsoo, että väylämaksujen poistamisella olisi merkittävä vaikutus maamme kilpailukykyyn parantamiseen. Väylämaksun maksavat yritykset merirahtien yhteydessä lisäkustannuksena. Siksi esimerkiksi Viro on poistanut väylämaksunsa kokonaan koronakriisin yhteydessä parantaakseen omaa kilpailukykyään.

Edellä mainituista syistä ehdotamme, että 1.1.2022 alkaen väylämaksuista luovutaan kokonaan ja pysyvästi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään ja

että hyväksytään uusi lakiehdotus (*Vastalauseen uusi lakiehdotus*).

Vastalauseen uusi lakiehdotus

Laki

väylämaksulain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan väylämaksulaki (1122/2005) siihen tehtyine muutoksineen.

Valiokunnan mietintö LiVM 21/2021 vp
Vastalause 2

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1. päivänä tammikuuta 2022.

Helsingissä 14.10.2021

Heikki Autto kok
Janne Heikkinen kok
Jari Kinnunen kok